

BORGARTING LAGMANNSRETT

Dok 2

Justis- og politidepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Deres referanse

201000433 ES JEN/mk

Vår referanse

10-004976ADM-BORG/BORG

Dato

19.02.2010

Høring – forslag til endringer i domstollovens regler om utvalg og uttaking av lekdommere mv.

Borgarting lagmannsrett er i det alt vesentlige enig i endringsforslagene, som imøtekommer de behovene lagmannsretten ga uttrykk for i brev til departementet og Domstoladministrasjonen i november i fjor. Vi har noen endrings- og tilleggsforslag.

1. Frister for gjennomføring av hovedvalget til meddommer- og lagretteutvalg

Borgarting lagmannsrett er enig i de endringene som foreslås. Det er klart ønskelig at listene over nye medlemmer av utvalgene kan være på plass så tidlig at man kan trekke lagrettemedlemmer og meddommere i god tid før den nye valgperioden begynner, mao. slik at det kan trekkes i god tid også til de sakene som er berammet til ukene rett etter årsskiftet 2013. Vi har ingen merknader til formuleringene av de endringsbestemmelsene som er foreslått.

2. Adgang til å endre (øke) utvalgenes størrelse i løpet av perioden

Som beskrevet i lagmannsrettens brev til departementet i november i fjor, er det påkrevd å øke antallet medlemmer i utvalgene allerede i inneværende valgperiode. Vi antar at man i forbindelse med valget til nye utvalg i 2012 vil komme fram til mer hensiktsmessige størrelser på utvalgene enn de man hadde ved siste valg, men det er ønskelig med en regel som foreslått for å kunne justere størrelsen av utvalgene også i senere valgperioder ut fra forhold som kan oppstå eller behov som viser seg.

Etter ordlyden i forslaget vil det også være adgang til å redusere antallet utvalgsmedlemmer i perioden. Dette alternativet er ikke omtalt i notatet. Det kan nok tenkes å oppstå behov for dette i lagmannsrettene hvis det vedtas lovendringer i valgperioden som reduserer bruken av lagrette eller erstatter lagretten med meddomsrett med færre lekdommere. Vi antar at

Postadresse
Postboks 8017 Dep, 0030 Oslo

Sentralbord
21 55 80 00

Saksbehandler
Marianne Bakkeløkken

Bankgiro

Organisasjonsnummer

Kontoradresse
Keyser's gate 13, Oslo

Telefaks
21 55 80 38

Telefon
21 55 80 01

Ekspedisjonstid
0800-1545 (1500)

Internett/E-post
<http://domstol.no/borgarting>
borgadm@domstol.no

utvalgene fortsatt skal baseres på deltakelse ca. to ganger per år. Tanken er at lekdommerne skal holde en jevn, men ikke for hyppig, kontakt med domstolen. En vesentlig reduksjon i behovet for lekdommere vil kunne føre til at deltakelsen blir for sjelden. Vi antar likevel at det ikke er behov for en slik regel. Hvis bestemmelsen skal omfatte adgang til reduksjon av utvalgene i valgperioden, må det gis regler om hvordan man skal plukke ut dem som i tilfelle skal slettes, for eksempel ved tilfeldig trekning.

Etter vårt syn må det være tilstrekkelig med en bestemmelse om at det er unødvendig med suppleringsvalg for slettede enkeltmedlemmer dersom domstolen og kommunen er enige om det, jf. vårt forslag nedenfor under punkt 3.

Borgarting lagmannsrett har ellers ikke innvendinger mot de formuleringene som er benyttet i forslagene til endringsbestemmelser. Gjennom formuleringen "utvalgets størrelse" går det fram at domstolleder ut fra behovet kan bestemme at for eksempel bare utvalget av menn, ikke utvalget av kvinner, skal økes. Men det bør gå fram av loven at en økning av utvalgene ikke behøver å skje etter fordelingsnøkkelen i domstolloven § 64 andre ledd og § 65 andre ledd, men eventuelt kan skje (bare) i enkelte kommuner hvor det er et særlig behov.

Vi er enige i forslagene til frister for kommunenes gjennomføring av suppleringsvalg etter disse bestemmelsene.

Borgarting lagmannsrett foreslår etter dette at domstolloven § 64 andre ledd og § 65 andre ledd får slikt nytt siste punktum:

"Domstolleder kan i løpet av perioden bestemme at utvalgets størrelse, eventuelt utvalget i den enkelte kommunen, skal økes."

3. Suppleringsvalg ved strykninger (slettinger) på grunn av flytting, sykdom eller andre årsaker

Det er etter vår mening behov for en lovbestemmelse som gir/klargjør en hjemmel for suppleringsvalg i de tilfellene noen av forskjellige grunner slettes fra utvalgene.

Slikt nytt siste ledd i § 76 er foreslått:

"Når noen slettes fra utvalgene i medhold av denne paragraf eller § 74, skal kommunen velge nytt medlem av samme kjønn til erstatning for den som blir strøket fra utvalget."

Domstollovens begrepsbruk er å "slette" noen fra utvalget. Ordet "stryke" eller "strøket" forekommer ikke i loven, og det er ingen grunn til å innføre det i de nye bestemmelsene.

Forslaget bygger ellers etter det vi kan se på en misforståelse: Det skjer ingen sletting fra utvalgene i medhold av § 74. § 74 gjelder fritak for å bli valgt. Den som velges i strid med § 74, eller er kommet i en situasjonen som nevnt i § 74 etter å ha blitt valgt, kan kreve seg slettet etter § 76 andre ledd. Derfor er henvisningen til § 74 misvisende.

Etter domstolloven § 90 første ledd har et medlem ikke plikt til å gjøre tjeneste hvis vedkommende "har gjort tjeneste som lagrettedmedlem eller meddommer i 15 dager eller mer i

løpet av samme år som saken skal behandles, eller [...] har gjort tilsvarende tjeneste i 60 dager eller mer i valgperioden." Når domstolene etter hvert behandler flere lengre saker, vil disse vilkårene for fritak i en god del tilfeller være oppfylt. Dette vil riktignok kunne avhjelpe dersom utvalgene allerede nå økes ved suppleringsvalg, og ved generell økning av utvalgenes størrelse ved de nye valgene i 2012. § 90 gir videre bare en rett til fritak: En del meddommere kan finne tjenesten så tilfredsstillende at de ikke vil benytte seg av denne fritaksgrunnen. Det kan også tenkes at en del vil be seg fritatt i forbindelse med den første eller de første uttrekningene etter "opptjent" tjenestetid, men at de senere i perioden er villige til å møte igjen. Man kan likevel ikke se bort fra at det i årene som kommer vil være en del som ikke lenger ønsker å delta i det hele tatt på grunn av lang tjenestegjøring i samsvar med § 90. Vi reiser derfor spørsmålet om det ikke bør gis en rett i § 90 for utvalgsmedlemmet til å be seg slettet fra utvalgene når slik tjenestetid er oppnådd, som alternativ til dagens adgang til å be om fritak i hver enkelte sak man blir trukket ut til. I praksis skjer nok slik sletting allerede i dag, men regelen bør klargjøres. I så fall bør slik sletting også utløse suppleringsvalg.

Dessuten bør det gå fram at også flytting til et annet lagsogn med overføring til annet utvalg, jf. någjeldende § 76 første ledd siste punktum, utløser suppleringsvalg i det opprinnelige lagsognet.

Spørsmålet om supplerer for medlemmer av utvalgene som har fritaksgrunner av lengre varighet, men hvor disse grunnene ikke fører til varig sletting i utvalgene, bør også reguleres. Et ikke ubetydelig antall medlemmer vil erfaringsmessig bli syke eller av andre grunner være ute av stand til å gjøre tjeneste i lengre perioder, for eksempel ved utenlandsopphold som ikke medfører "flytting" i lovens forstand. Etter vårt syn bør man foreta suppleringsvalg dersom det gis fritak for mer enn 6 måneder. Dette vil gi en viss "overtallighet" når vedkommende som er fritatt, kommer tilbake i tjeneste, men dette er neppe noen stor ulempe. Ofte vil også utvalgsmedlemmer som har fått slikt lengre fritak, få fritaket forlenget når den første fritaksperioden er over, for eksempel fordi de ikke er blitt friske. At et slikt lengre fritak medfører suppleringsvalg, innebærer også at man etter hvert vil ligge i forkant i forhold til senere fritak av lengre varighet.

Borgarting lagmannsrett foreslår videre at det gis en generell bestemmelse om at domstolen i det enkelte tilfellet fastsetter hvor lenge fritaket (fritaksgrunnen) skal gjelde (det vil si første og siste dato av fritaksperioden, som kan ligge fram i tid). Et medlem som er fritatt, skal straks føres tilbake i utvalget igjen og være tilgjengelig for ny trekning som ikke kommer i konflikt med fritaksgrunnen (som kan være for eksempel et framtidig tre dagers sykehusopphold eller en forhåndsbestilt 14 dagers ferie), jf. § 86 andre og fjerde ledd motsetningsvis. Man må unngå at medlemmer som har søkt om og fått fritak, straks etterpå igjen trekkes ut til saker de skal fritas for fordi fritaksgrunnens varighet ikke er korrekt registrert i Lovisa. Det bør klargjøres i loven at retten fastsetter lengden av fritaksperioden, noe som ofte må skje nokså skjønnessig, for eksempel når sykdom må antas å vare en (u-)viss periode.

Reglene om suppleringsvalg er formulert som "skal"-regler: Kommunen har plikt til å gjennomføre slike valg. Slike valg vil innebære en viss byrde for kommunene, litt avhengig av hvordan de vil gjennomføre dem, jf. nedenfor. Det kan tenkes situasjoner hvor slikt suppleringsvalg kan anses overflødig, og det bør vurderes å gi en bestemmelse om at dersom kommunen og domstolen er enige, behøver slikt valg ikke gjennomføres. Domstolleder vil uansett senere kunne påby suppleringsvalg til øking av utvalgene ved behov.

Det er ikke foreslått noen bestemmelse om tidsfrister for når suppleringsvalg skal skje, men i § 69 andre ledd andre punktum er det foreslått en regel om at melding om suppleringsvalg etter den bestemmelsen skal sendes vedkommende domstol senest to uker etter at valget er gjennomført. Det bør antakelig klargjøres at denne fristbestemmelsen også skal gjelde suppleringsvalg etter § 76.

Det bør vurderes å sette en tidsfrist også for kommunens gjennomføring av slikt suppleringsvalg av enkeltmedlemmer til utvalgene. Den tiden kommunen trenger, vil være noe avhengig av hvordan den rent faktisk vil gå fram med sikte på slike suppleringsvalg. Kommunene er de nærmeste til å uttale seg om dette, men vi antar at det vil kunne være hensiktsmessig at de allerede i forbindelse med selve hovedvalget oppretter lister over "ekstra" medlemmer av utvalgene som vil kunne være villige til å gå inn i utvalgene gjennom senere suppleringsvalg. Hvis kommunene greier å etablere lister over et rimelig antall framtidige suppleringsmedlemmer i forbindelse med hovedvalget, vil selve suppleringsvalget i det enkelte tilfellet kunne foregå nokså enkelt, og det synes rimelig å sette en frist på én (eller to) måneder for kommunen til å foreta slikt valg. Det kan vurderes også her å gi en regel om at kommunen og domstolleder kan bli enige om andre frister.

Borgarting lagmannsrett foreslår at nytt siste ledd i § 76 får slik ordlyd:

"Når noen slettes fra utvalgene eller overføres til utvalgene i et annet lagsogn etter denne paragrafen, eller slettes etter § 90, skal kommunen velge nytt medlem av samme kjønn til erstatning for den som blir slettet. Det samme gjelder dersom noen blir fritatt for å gjøre tjeneste i mer enn 6 måneder. Suppleringsvalg etter denne bestemmelsen gjennomføres innen én (alternativt to) måned(er) etter at kommunen har mottatt melding fra domstolen. § 69 andre ledd andre punktum gjelder tilsvarende. Suppleringsvalg etter denne bestemmelsen kan unnlates, eller fristene for slike valg kan endres, dersom kommunen og domstolen er enige om det."

Videre foreslår vi slik tilføyelse til § 90 første ledd, det vil si til nåværende tredje punktum og som nytt fjerde punktum:

"§ 90 [...] skal straks gi domstolen melding om dette og om begrunnelsen, og si fra dersom vedkommende, hvis vilkårene er til stede, ønsker fritak resten av året eller resten av valgperioden. Domstolen sørger i så fall for sletting fra utvalget i samsvar med dette."

Vi foreslår at § 90 fjerde ledd skal være slik:

"Beslutning om det foreligger gyldig fravær, og i tilfelle hvor lenge vedkommende som følge av fritaksgrunnen skal holdes utenfor videre trekning, tas av en dommer, eller av en tjenestemann ved domstolen etter retningslinjer gitt av domstollederen."

4. Skal varameddommere som ikke må møte, anses for å ha gjort tjeneste?

Det er etter Borgarting lagmannsretts syn klart at en regel om at uttrukne varameddommere skal anses for å ha gjort tjeneste selv om de ikke behøver å møte, ikke kan bøte på den situasjonen som er oppstått ved at utvalgene jevnt over er for små og at belastningen på det

enkelte utvalgsmedlemmet er blitt større i forbindelse med reduksjonen av antallet ved siste valg. En regelendring her vil ikke gjøre økningen av størrelsen på utvalgene unødvendig. I Borgarting lagmannsrett pålegges varamedlemmene alltid å møte, og de gjør dermed tjeneste selv om de dimitteres etter frammøte. Denne regelendringen vil derfor ikke ha noen innflytelse på situasjonen her.

Når det gjelder spørsmålet om varameddommere skal anses for å ha "gjort tjeneste" i lovens forstand allerede ved å være trukket ut slik at de må være forberedt på å møte selv om dette viser seg ikke å bli nødvendig, viser vi til at dette spørsmålet ble drøftet av den arbeidsgruppen som i oktober 2004 la fram en rapport til DA om revisjon av domstolloven kapittel 5. I punkt 3.5 drøftet arbeidsgruppen om det å bli trukket ut som varameddommer, men ikke måtte møte, skulle medføre at vedkommende hadde gjort tjeneste og dermed ikke skulle delta i trekningen igjen før i neste runde. Arbeidsgruppen skrev:

" Spørsmålet er om det at de må holde seg klare til å møte, er en byrde som tilsier at de bør holdes utenfor resten av trekningsomgangen.

Arbeidsgruppen mener at den beste løsningen er at bare de varameddommere som har møtt, får dette registrert som tjenestegjøring. På samme måte bør de ordinære meddommerne (og lagrettemedlemmene) som er trukket ut men av en eller annen grunn ikke har møtt, for eksempel på grunn av lovlig forfall, ikke anses for å ha tjenestegjort, mens de som møter men dimitteres uten å delta, bør anses for å ha tjenestegjort. Samlet sett utgjør de tilfellene hvor varameddommerne må møte, et lite antall, bortsett fra i de få domstolene hvor de alltid pålegges å møte. Dagens ordning med at trekning som varameddommer automatisk registreres som tjenestegjøring, kombinert med at varameddommerne skal trekkes fra de kommunene som er nærmest rettsstedet, ikke fra hele trekningskretsen, skaper en del problemer. Blant annet blir det en overrepresentasjon av utvalgsmedlemmer fra de kommunene som ligger nærmest "hoved"-rettsstedene som stadig trekkes ut som varameddommere uten rent faktisk å gjøre tjeneste. Gruppen viser om disse spørsmålene til uttalelse 9. mai 2004 fra prosjektleder Morten Hagedal i Lovisa-prosjektet, som er lagt ved denne rapporten. Når gruppen nå foreslår at varameddommere skal trekkes fra hele trekningskretsen på linje med de ordinære meddommerne, jf. punkt 3.3, vil slike ulemper falle bort. Men gruppen mener at den gjennomsnittlige byrden ved å måtte holde seg klar til å møte uten at oppmøte blir nødvendig, ikke er tyngre enn at dette ikke bør regnes som tjenestegjøring."

I den høringsrunden som fulgte, hadde ingen høringsinstanser den gangen innvendinger mot arbeidsgruppens forslag, og departementet var enig uten ytterligere kommentarer.

I punkt 3.3 i rapporten drøftet arbeidsgruppen hvilket geografisk område varameddommerne burde trekkes fra, og som det går fram ovenfor, kom den til at de burde trekkes fra hele domssognet/lagsognet. I denne sammenhengen viste gruppen til de problemene som hadde oppstått i form av over- og underrepresentasjon i retten av utvalgene fra enkelte kommuner ved at varameddommere bare trekkes fra de nærmeste kommunene til rettsstedet, og samtidig anses for å ha gjort tjeneste ved uttrekket selv om de ikke møter. Vi viser til notater fra RIFT og brev fra prosjektleder Hagedal som er nevnt i drøftelsen.

I høringsrunden hadde både Agder, Gulating og Frostating lagmannsrett innvendinger mot dette på grunn av problemene som kunne oppstå ved sene forfall hos ordinære meddommere, kombinert med lange reiseavstander for varameddommerne. Departementet (Ot. prp. nr. 22

(2006-2007 punkt 10.4.4.4) var enig med arbeidsgruppen i at det kunne innebære forenklinger og en jevnere belastning på medlemmene av utvalgene dersom varamedlemmene kunne trekkes fra hele trekningskretsen, men la avgjørende vekt på at domstolene måtte ha adgang

til å trekke varamedlemmer som i praksis hadde mulighet til å stille på kort varsel, og at kostnadene heller ikke skulle bli unødvendig høye. Departementet skrev videre:

"I tillegg bør trekningsreglene utformes slik at de ikke gir en uforholdsmessig stor belastning på noen av utvalgsmedlemmene fremfor andre. Høringsinstansenes uttalelser kan tyde på at spørsmålet om hvilken løsning som best ivaretar alle disse hensynene, avhenger av forholdene i den enkelte embetskrets. På denne bakgrunnen går departementet inn for å lovfeste en hovedregel om at også varamedlemmer for meddommere skal velges fra hele trekningskretsen, men at embetslederen kan beslutte at de skal trekkes fra den kommunen der rettsmøtet skal holdes eller de nærmeste kommuner."

§ 86 andre ledd fikk derfor en bestemmelse om at domstolleder kan beslutte at det skal trekkes varameddommere fra den kommunen eller de kommunene nærmest der rettsmøtet skal holdes.

Det er mulig arbeidsgruppen, høringsinstansene og departementet undervurderte det å bli trukket ut som varameddommer og måtte holde seg klar, uten at dette registreres som tjenestegjøring. Men arbeidsgruppens forslag bygde som nevnt på at de skulle trekkes fra hele rettskretsen, det vil si fra de samme utvalgene som de ordinære meddommerne, noe som ville innebære at de ikke ville trukket ut så ofte som i de domstolene der de hele tiden trekkes fra nærmeste kommune(r).

Departementet bør se nærmere på om klagen fra varameddommere om for ofte å bli trukket ut til å holde seg klare til å møte, først og fremst kommer fra de stedene der domstolleder har bestemt at varameddommerne skal trekkes fra nærmeste kommune(r), jf. også at domstolene stadig oftere holder rettsmøtene der retten har kontor. Det er samtidig klart at reduksjonen av antallet i utvalgene ved siste valg, med langt oftere tjenestegjøring enn forutsatt ved mange domstoler, også har økt antallet uttrekninger som varameddommer. I forbindelse med vurderingen av forslaget om at uttrekninger som varameddommer skal regnes som tjeneste, slik at varameddommeren ikke skal delta i ny trekning før det trekkes fra hele utvalget selv om han eller hun ikke behøver å møte, bør de ulempene som tidligere er påpekt i form av ujevn deltakelse fra utvalgene, vurderes nøye. En mulig løsning kan være at man ved neste valg øker forholdsmessig antallet medlemmer fra de nærmeste kommunene i de tilfellene der domstolleder har valgt en slik ordning for trekning av varameddommere. I så fall må antakelig formuleringene "[Domstolleder] fastsetter antallet utvalgsmedlemmer slik at det kan forventes at hvert medlem skal gjøre tjeneste i to saker per år. Deretter fordeler lagmannsrettens leder utvalgsmedlemmene mellom [lagsognets/domssognets] kommuner etter folketallet." i § 64 andre ledd og § 65 andre ledd omformuleres.

5. Oppretting av feil i lovteksten

Ved lovendringen i 2007 ble det gjort en endring i reglene om hva som skal skje når utvalgsmedlemmer flytter, som neppe var tilsiktet.

§ 81 første og siste ledd var før endringen slik:

"§ 81. Når noen som er innført i fortegnelsene dør, flytter fra kretsen eller på grunn av åndelige eller legemlige mangler varig er blitt ute av stand til å gjøre tjeneste, skal kommunens administrasjonssjef slette vedkommende.

Et lagrettedlem eller en meddommer, som har flyttet til en annen kommune i kretsen, overføres til fortegnelsen for denne kommune. "

"Kretsen" i fjerde ledd var lagsognet for lagmannsretten og (hele) domssognet for tingretten, jf. Bøhn Domstolloven side 198. Flytting fra en kommune til en annen innenfor tingrettsområdet medførte altså overføring til utvalget i den nye kommunen, på samme måte som flytting innenfor lagsognet.

I Ot.prp.nr.22 (2006-2007) Om lov om endringer i domstolloven mv. (valg og uttaking av lekdommere) står det om dette på side 91 (reglene er flyttet til § 76) (våre uthevinger):

"Til § 76:

, lov-1915-08-13-5-§76 (D1)

Bestemmelsen gjelder sletting av medlemmer fra utvalgene. **Første ledd erstatter** gjeldende § 81 første, annet og **fjerde** ledd. Bestemmelsen innebærer blant annet at kommunene har ansvar for å følge med på utvalgsmedlemmenes vandel etter valget og foreta sletting når et medlem ikke lenger oppfyller kravene til vandel etter § 72".

Det er riktig at § 81 fjerde ledd er erstattet, men regelen om at man skal registreres i utvalget i den kommunen man flytter til når flyttingen skjer innenfor tingsrettens domssogn, er blitt borte, jf. § 76 første ledd:

"§ 76. Når et utvalgsmedlem dør eller flytter fra kommunen, skal kommunens administrasjonssjef slette vedkommende fra utvalget. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke oppfyller valgbarhetsvilkårene etter §§ 70-72. **Når et medlem av utvalgene til lagmannsretten har flyttet til en annen kommune i lagsognet, overføres vedkommende til fortegnelsen for den nye kommunen.**"

Det er ingen grunn til at det samme ikke fortsatt skulle gjelde for flytting innenfor tingsrettens rettskrets, og feilen bør rettes opp.

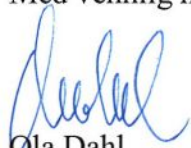
Borgarting lagmannsrett foreslår derfor slikt tillegg til § 76 første ledd:

§ 76. Når et utvalgsmedlem dør eller flytter fra kommunen, skal kommunens administrasjonssjef slette vedkommende fra utvalget. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke oppfyller valgbarhetsvilkårene etter §§ 70-72. Når et medlem av utvalgene til lagmannsretten har flyttet til en annen kommune i lagsognet, *eller et medlem av utvalgene til tingretten har flyttet til en annen kommune i domssognet*, overføres vedkommende til fortegnelsen for den nye kommunen.

6. Skjønnsmedlemmer

Borgarting lagmannsrett har ingen merknader til de reglene som er forslått om valg av skjønnsmedlemmer.

Med vennlig hilsen

Ola Dahl
Kst. førstelagmann

Anders Bøhn
Lagmann